

Magyar Zoltán: *Petőfi a Felvidéken*

Dunaszerdahely, Vámbéry Polgári Társulás, 2022, 206 l.

Petőfi Sándor kétségtelenül a legismertebb költőink közé tartozik, akinek kultusza a mai napig elevenen él a Kárpát-medencében. Számos település igényt tart a költőre: szobrok, emléktáblák vagy éppen a helyi emlékezet őrzi ott töltött idejének vagy átutazásának (vélt vagy valós) emlékét. Nem csodálkozhatunk tehát Dobos Ilona kijelentésén, miszerint Petőfi alakjához kötődik a legtöbb visszaemlékezés és monda, illetve hogy egyes régiókban egész mondakörök fűződnek hozzá.¹ Számos emlék kötődik Petőfihez a történelmi Magyarország északi vidékein is, ahol a költő 1838 és 1847 között több alkalommal megfordult, gondoljunk csak selmecbányai tanulmányaira vagy a fiatal, eperjesi költőbarátja, Kerényi Frigyes meglátogatására. Magyar Zoltán könyve nagy mesélőkedvvel az itt töltött napok történetét írja le az egykorú források, visszaemlékezések és a szakirodalom segítségével. A *Petőfi a Felvidéken* először 1996-ban jelent meg, Magyar Zoltán egyik első munkájaként. A könyvet néhány évvel később újra kiadták bővített formában. Talán nem véletlen, hogy a Petőfi-emlékév küszöbén, 2022 végén harmadszor is megjelent a dunaszerdahelyi Vámbéry Polgári Társulás kiadásában számos színes képpel gazdagodva a korábbihoz képest, kemény borítás, elegáns kivitelezésben.

A könyv címének és az életesemények ilyenén válogatásának problémáját Magyar Zoltán is érezte, ugyanis az előszóban reflektál a Felvidék fogalmának időbeli változásaira: Petőfi korában természetesen mást értettek alatta, mint az első világháborút követően. A könyv a Felvidék fogalmát a mai értelemben használja, azaz a mai Szlovákia területét érti alatta. Ez nem szokatlan gesztus, hiszen Dávid Gyula és Mikó Imre 1972-es könyve, a *Petőfi Erdélyben* szintén nemcsak a történelmi Erdély területével, hanem minden ma Romániához tartozó területtel foglalkozott, amely Petőfi életében a Magyar Királyság részét képezte. Ennek ellenére a *Petőfi a Felvidéken* című műben olykor a mai Magyarország területén lévő települések is részletesebb szerephez jutnak a narratíva folyamatossága érdekében, mint például Sárospatak az utolsó fejezetben. Persze mindez nem jelenti azt, hogy Petőfi egész életét végigkövetné a könyv, de folyamatosan összekapcsolja az ide köthető eseményeket az életút más részeivel. A kötet végén megtalálható a költő Felvidéken írott verseinek bibliográfiája, illetve a meglátogatott települések helynévmutatója is, amely a lokális nézőpontot erősíti. Noha az események bemutatása kronológiai rendben történik, ezt egyes esetekben a területi szervezőelv felülírja. A pozsonyi tartózkodások, amelyekről a könyv első felében olvashatunk, egy Paskay Gyula emlékiratában megörökített 1848. március

¹ Dobos Ilona, *Petőfi mondák*, Ethnographia, 84(1993), 4. sz., 418.

végi látogatással végződnek, noha a könyv maga 1847-tel zárul, utalással arra, hogy két hét múlva kerül sor Petőfi Sándor és Szendrey Júlia esküvőjére.

Magyar Zoltán Petőfi felvidéki tartózkodásainak bemutatásakor nemcsak a minden kétséget kizárólag bizonyítható, hanem az emlékezetben fennmaradó alkalmakra is kitér, így például Petőfi már említett 1848. március 25. és 27. közötti pozsonyi tartózkodására is. Ugyan Török Zsigmond 1882-es visszaemlékezése szintén megnevezi Petőfit a Pestről érkezett követség tagjai közt, ám ezt és Paskay visszaemlékezésének ezen részét Hermann Róbert is téves adatnak tartja.² Nem az a fontos azonban a könyv szempontjából, hogy valós adat-e, hanem hogy Petőfi pozsonyi emlékezetéhez mindenképpen hozzátartozik. A szerző a kötet megírását megelőzően végigjárta a Petőfi által is meglátogatott helyeket, beszélgetett a helyi értelmiségiekkel, akik még meg tudták osztani vele a lokális emlékezet szájhagyomány útján terjedő történeteit,³ illetve kéziratárakat is felkeresett. A késmárki evangélikus líceum könyvtárában például a költő 1845-ös ottjártának emlékeit kutatta (több Petőfi-ereklye és verskézirat meglétét sejteti), ám mint írja: „Sajnos ottjártamkor a hatalmas anyag éppen átrendezés alatt állt, és az új könyvtáros – katalógus híján – képtelen volt bárminemű segítségre” (106). A líceum emlékezetében bizonyosan fontos szerepet játszott Petőfi látogatása és az ottani Magyar Társaság részére átadott ajándékának az emléke, hiszen a századfordulón az igazgató, Scholcz Frigyes, aki korábban szintén a líceum diákja volt, dramatizált formában is megörökítette az eseményt, ahol Petőfi átadta a költeményeit: „Fogadják, barátaim, még egyszer meghatott lelkem meleg köszönetével költeményeimet (átadja a könyvet Kubinyinak) s egyúttal bucsúüdvözlétemet is.”⁴

Petőfi felvidéki utazásának elbeszélésében érdekes mozzanat az az Eperjesről szóló cikk, amely „Nyesy Demeter táblabíró” aláírással jelent meg. A könyv egyértelműen állást foglal amellelt, hogy Petőfi áll az álnév mögött, szembehelyezkedve Martinkó András véleményével. Újabban Kerényi Ferenc vitatottnak tekintette a név megfejtését,⁵ és alighanem itt sem az az igazán érdekes, valóban Petőfit rejti-e, hanem hogy mit mutat meg nekünk az, hogy a lokális emlékezet a mai napig őt látja az álnév mögött, hiszen a 2013-ban megjelenő *Eperjesi Tükör* című kiadvány is Petőfit valószínűsíti szerzőként: „Nyesy Demeter írói álnév, feltételezhetően Petőfié.”⁶ A Nyesy-cikk szövegének vagy éppen az *Úti jegyzetek* és versek részleteinek az idézése, illetve a gazdag fotó- és illusztrációs anyag is mutatja, hogy a szerző nem pusztán Petőfi alakját

² HERMANN Róbert, *Lisznyai Kálmán mint a magyar szabadságharc hadtörténésze*, Korunk, 2007, 7. sz., 99.

³ B. VIDA Júlia, *Petőfi, ahogy eddig kevesen ismertük*, ma7, 2023. március 19. Link: <https://ma7.sk/kultura/petofi-ahogy-eddig-kevesen-ismertuk> (utolsó meglekintés: 2024. január 9.)

⁴ SCHOLCZ Frigyes, *A Tatra alatt: regényes történelmi képek három szakaszban = A Késmárki Ág. Hit. Evang. Kerületi Lyceum 1902/1903. tanévi értesítője*, szerk. BRUCKNER Károly, Késmárk, Sauter Pál, 1903, 6.

⁵ KERÉNYI Ferenc, *Petőfi Sándor művészi névhasználatáról*, Magyar Nyelv, 96(2000), 1. sz., 79.

⁶ *Eperjesi Tükör*, szerk. STURM László, DOBSONY Erzsébet, Eperjes, Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2013, 366.

kívánja megrajzolni a Felvidék tükrében, hanem a Felvidék képét is Petőfi alakja révén. Szemléletes leírásokat kapunk a közegről, amely Petőfit fogadta, például a korabeli Pozsonyról, ahol megtörténhetett, hogy egy bálra egyszerre hívják meg a nádort és az örömlányokat, vagy hogy az utcákon a mágnások ellen röplapokat osztogassanak, illetve hogy a gyanútlan ember Metternich kancellár spionjaiba botoljon. Vagy épp Munkácsról, amely ez idő tájt politikai foglyokkal telt kazamátaival a magyar Bastilleként magasodott az odalátogató Petőfi előtt.

A könyvben kirajzolódó költői portré és korszakkép a források és a lokális emlékezet feldolgozásának termékeny egyvelegén alapul. Magyar Zoltán egészen közel hozza Petőfit a laikus olvasóhoz is, elbeszélői hangneme már-már baráti, gyakorta Sándornak szólítja a költőt, és olykor még vitába is száll vele: Petőfi az *Úti levelek*ben ugyanis piszkos és rendetlen városnak titulálta Ungvárt, mire Magyar (saját élményei alapján hitetlenkedve) felkiált: „Ennyire azért nem lehetett csúnya város! Mi több, amit ma őriz múltjából, az kimondottan szép” (184). A jó tollal, igen olvasmányos stílusban, így a nagyközönség számára is könnyen befogadhatóan megírt kötet tartalmasan mutatja be Petőfi Sándor a történelmi Magyarország északi vidékein töltött idejét és a hozzá kapcsolódó helyi kultuszelemeket.

Boldog-Bernád István